

PUHEKUVIOT JA KONDITIOONAALI

Anneli Kauppinen *Puhekuviot, tilanteen ja rakenteen liitto. Tutkimus kielen omaksumisesta ja suomen konditionaalista.* Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 713. SKS, Helsinki 1998. 278 s. ISBN 951-746-078-3.

Anneli Kauppinen tutkii väitöskirjassaan suomen konditionaalia, kieliopillista kategoriaa, jonka luonne ja alkuperä on askarruttanut tutkijoita ennenkin. Näkökulma on kuitenkin kokonaan uusi. Kauppinen katselee muotokategoriaansa ennen muuta puhumaan opettelevan lapsen kannalta ja väittää, että konditionaali omakсутaan osana kokonaisia konstruktioita, joita morfologisen ja syntaktisen rakenteen lisäksi luonnehtii pragmaattinen käyttöyhteys ja muun muassa siihen liittyvät affektit. Sama lähtökohta selittää Kauppisen mielestä myös kielensä täysin hallitsevien aikuisten konditionaalien käyttöä.

Teoreettisena viitekehyksenä Kauppisella on lingvistiikan kentille hiljan ilmaantunut ns. konstruktiokielioppi. Nimensä tämä kielioppimalli on saanut suunnitelmista tai malleista, joita tässä kielioppimallissa nimitetään konstruktioiksi ja joiden varassa kielenkäyttäjät yhdistelee sanoja laajemmiksi kokonaisuuksiksi (ks. Fillmore ja Kay 1995 s. 1:15). Konstruktiot pohjaavat kokemuseräisiin ja vuorovaikutuksellisiin kielenkäyttötilanteisiin, joiden hallinta on kielitaidon kannalta olennaisen tärkeää: ihminen, joka ei tunne tiettyihin tilanteisiin liittyviä muotoja, ei voi puhua sujuvasti. Konstruktiokielioppi ottaa kuvauksen kohteeksi myös idiomin tyyppiset ilmaukset ja väittää, että lauseen pelkkä muotokin voi kantaa semanttis-pragmaattisia merkityksiä. Tällaisia konstruktioita Kauppinen kut-

suu puhekuvioiksi. Puhekuvion selvin tunto-merkki on rakenteen tunnistettava toistuvuus. Tällainen toistuva puhekuvio voi olla vaikkapa *mitä-sitä*-rakenne, esim. *Mitä enemmän, sitä parempi* tai *Mitä uudempi, sitä kalliimpi*. Ollakseen puhekuvio ilmauksen ei siis tarvitse toistua identtisenä; samanlaisuus voi perustua pelkkään hahmoon tai jopa rytmiin. Puhekuvioiden ominaisuuksia ja asemaa lapsen kielenoppimisessa Kauppinen tarkastelee johdantoluvun jälkeisissä luvuissa 2 ja 3.

Kauppinen perustaa esityksensä pääasiassa itse keräämäänsä aineistoon. Perusaineistona on useita satoja kontekstissaan kirjattuja konditionaaliesiintymiä, joista useimmat ovat peräisin kirjoittajan oman lapsen (»T:n») kielenkäytöstä. Kirjoittajan suhde lapseen täytyy lukijan kuitenkin itse päätellä; jostain syystä Kauppinen ei sitä eksplisiittisesti ilmaise, vaikka tieto olisi hyvinkin tarpeen jo sen arvioimiseksi, miten tiiviisti hän on voinut lapsen puhetta tarkata. Äiti on siinä suhteessa paljon paremmassa asemassa kuin joku ulkopuolinen. Kirjaukset perustuvat päiväkirjoihin ja nauhoitteisiin. Päiväkirjamuistiinpanoja Kauppinen on alkanut tehdä lapsen synnytyä ja jatkanut niitä säännöllisesti, kunnes lapsi on tullut neljän ja puolen vuoden ikään. Lapsen täytettyä kaksi vuotta hän on lisäksi nauhoittanut erilaisia lapsen kanssa käytyjä arkikeskusteluja ja leikkitalanteita. Näin on karttunut ns. T-aineisto, puhtaaksi

kirjoitettuna noin 550 liuskaa päiväkirja-
muistiinpanoja ja noin 130 liuskaa nauha-
litteraatteja.

Materiaali näyttää todistusvoimaiselta.
Tehdessään muistiinpanoja T:n kielenkäy-
töstä Kauppisella ei vielä ollut ajatusta käyt-
tää niitä nimenomaan konditionaalien tutki-
mukseen; ei siis ole syytä olettaa, että muis-
tiinpanot antaisivat lapsen konditionaalien
käytöstä vääristyneemmän kuvan kuin tä-
mäntapainen tutkimusmateriaali yleensä-
kään. Lisäaineistona kirjoittajalla on ollut
erilaisia Oulun ja Helsingin yliopistossa
tehtyjä lapsen kielen tallenteita.

Lapsen varhaiset puhekuviot liittyvät
Kauppisen mukaan yleensä luvallisuuteen
ja käsitteiden määrittelyyn. »Luvallisuus ja
esineiden potentiaaliset ominaisuudet ovat
elämässä keskeisiä, joten on odotuksen-
mukaista, että lapsi tarvitsee juuri niihin liit-
tyviä ilmauksia», kirjoittaa Kauppinen si-
vulla 76. Kuvioita Kauppinen tyypittelee
lukuisia. Yksi luvallisuuteen liittyvä varhai-
nen kuviolaji ovat ns. alistumiskuviot, jois-
sa lapsi toruu itseään aikuisilta oppimallaan
tavalla: *Yi, ikkonu, yi, inuja* (= Hyi rikko-
nut, hyi sinua). Selkeähahmoinen on myös
ns. lohdutuskuvio, jossa lapsi lohduttaa it-
seään: *Joo, kyllä se vähitellen paranee*.
Olennaista on se, että kuviot liittyvät kiin-
teästi puhetilanteisiin ja niiden affekteihin:
»Puhekuvioiden ilmenemismuodot osoitta-
vat, että lapsi kykenee arvioimaan puhe-
tilanteen ja ilmauksen suhteen ennen kuin
hänellä on tietoa sanojen tarkoista merki-
tyksistä ja ennen kuin rakenne on joustava
ja luonteva osa hänen kielellistä kompetens-
siaan», kirjoittaa Kauppinen (s. 76). Näin
puhekuviot osoittavat, miten kiinteästi
muoto ja sosiaalinen tilanne kietoutuvat
toisiinsa jo kielen omaksumisen varhaisvai-
heista lähtien.

Olennaisena lapsen kielenoppimisen
strategiana Kauppinen pitää toistoa. Erityi-
sen selvästi toiston merkitystä kuvastavat

ns. viivetoistot, joissa lapsi voi toistaa pit-
känkin ajan jälkeen mieleen jäänyttä sanon-
taa eri tilanteissa. Hän voi siirtää toistaman-
sa kuviot myös sellaiseen uuteen käyttöön,
joka jotenkin muistuttaa niiden alkuperäistä
käyttöfunktiota. Näin puhekuviot palvele-
vat kielenoppimista lainauksen ja yleistämi-
sen kautta.

Konditionaaliesiintymiä sisältäviä pu-
hekuvioita Kauppinen käsittelee luvuissa
4–9. Konditionaalien Kauppinen on ottanut
tarkasteltavakseen siksi, että sillä on hänen
mukaansa T-aineistossa taipumus hakeutua
puhekuvioihin ja tulla omaksutuksi niissä.
Tätä tendenssiä havainnollistaakseen Kaup-
pinen on ryhmitellyt kaikki T-aineiston
konditionaaliesiintymät puhekuvioihin, jot-
ka hän on esittänyt yksityiskohtaisesti kir-
jansa liitteenä. Niitä on kaikkiaan 35. Usei-
hin kuuluu kymmeniä aineiston konditio-
naaliesiintymiä, mutta muutamiin vain yksi
tai kaksi. Tyypit, joihin aineistossa on tul-
lut vain yksi tai jokunen harva esiintymä,
ovat tietenkin asemaltaan hämäriä: miten
toistuvia ne lopulta ovat? Yksityiskohdis-
saan konditionaaliesiintymien ryhmittely
puhekuvioiksi ei voinekaan olla yksiselit-
teistä, mutta päätelmiin, joita Kauppinen
ryhmittelynsä perusteella esittää, useimmat
kuviot tuntuisivat olevan riittävän selkeä-
hahmoisia. Väitöstilaisuudessa Kauppinen
arvioi, että ryhmittelyn kannalta ongelmal-
lisia on esiintymistä ehkä noin 20 %. Arvio
on realistinen. Aineisto näyttää siis todella
olevan ainakin pääosin ryhmiteltävissä
Kauppisen esittämään tapaan.

Konditionaalimuotoja esiintyy erityi-
sesti suunnittelua, kuvittelua, pyyntöä ja
toivetta ilmaisevissa kuvioissa. Varhaisin
T:n konditionaalikuvio on tyyppiä *Mi-
PRON olis?* (esim. *mitä täällä olis?*). Se
ilmaantuu kaksivuotiaana, mutta jää funk-
tioltaan jossain määrin epämääräiseksi.
Taustana näyttäisi Kauppisen mukaan ole-
van se, että aikuisilla on taipumus käyttää

tämäntyyppisiä kysymyksiä lapsia puhutlessaan, kun he vaikkapa koettavat saada lapsia nimeämään kuvakirjassa olevia kohteita. Siinä konditionaali »asettaa vaihtoehtoja, joista kysyjä kyllä tietää mikä on oikea. Toisaalta aikuinen myös jättää avoimeksi lapsen mahdollisesti esittämän oman vaihtoehdon ja vetoaa näin hänen mielikuvitukseensa.» (S. 82.) Vaihtoehtojen ja kuvittelun ilmaiseminen ovat konditionaalien keskeisiä käyttötapoja aikuisenkin täysin kehittyneessä kielenkäytössä.

Muita varhaisia konditionaalien sisältäviä puhekuviota ovat tyyppi *X TEKIS*, jota Kauppinen kutsuu leikinsuunnittelurakenteeksi, ja tyyppi *Oisit ostanu juustoa*, ns. paheksuntarakenne. Sen sijaan ehtorakenteet tyyppiä *jos – niin* ilmaantuvat T:n puheeseen myöhään ja jäävätkin suhteellisen harvinaisiksi, vaikka modus on saanut nimensä juuri tällaisen käyttötapansa perusteella.

Leikinsuunnittelurakenne *X TEKIS* (esim. *Nää lähtis avaruuteen, – – siel tulis liskoja*, luvussa 6) on erityisesti lasten kielelle ominainen konditionaalien käyttötapo, jota varmaan monet pienten suomalaislasten vanhemmat ovat ihmetelleet. Useissa kielissä vastaavanlaisessa leikkikäytössä on siihen tarkoitukseen erikoistunut verbimuoto, Kauppisen mukaan joko aspektiltaan imperfektiivinen menneen ajan muoto (siis erilainen kuin suomen imperfektiksi kutsuttu tempus, joka ei ilmaise nimenomaisesti imperfektiivistä aspektia); myös konjunktiviin preteritiä käytetään (s. 117). Teoksensa lopulla (luvussa 7 s. 209–217) kirjoittaja selvittää tarkemmin, miksi esimerkiksi italialaislapset käyttävät juuri imperfektiivistä menneen ajan muotoa, ja löytää italian imperfettosta samat semanttiset lähtökohdat, joista käsin suomenkin konditionaalien merkitys on selitetty.

Kauppinen kyseenalaistaa perinnäisen käsityksen, jonka mukaan kieliopillinen

merkitys voidaan jakaa ensisijaiseen perusmerkitykseen ja tulkintaan perustuvaan toissijaiseen merkitykseen. Tässä hän saa tukea konstruktiokieliopista. Yleensä ajatellaan, että kieliopillisen kategorian primaari merkitys on se rationaalinen, epäaffektinen merkitys, jonka kieliopit yleensä mainitsevat ja jotka ovat usein varsin abstrakteja. Konditionaalien yhteydessä on tässä hengessä puhuttu yleensä siitä, miten se vaikuttaa lausuman totuusarvoon, sen kontra- ja nonfaktuaalisuuteen (s. 159): totuusarvomerkitystä on pidetty primaarina, muita sekundaareina. Mutta »jos primaari ja sekundaari merkitys määrittellen kielen omaksumisen perusteella, ensisijaisia ovat usein affektiiviset ja muut pragmaattiset merkitykset, sillä ennen kuin lapsi omaksuu rakenteen joustavaksi ja luontevaksi osaksi kielenkäyttöä, hän voi tapailia siihen liittyvää sävyä ja hahmoa, kuten esim. rakenne- ja paheksunta-esimerkit *Mitä minä ottaisinkin* osoittavat» (s. 149). Kielen oppimisen näkökulmasta ajatukselle näyttäisikin olevan hyvät perusteet, mutta vaille eksplisiittistä käsittelyä jää kysymys, mitä tapahtuu, kun lapsen kieli kypsyy aikuisen kieleksi. Ovatko merkitykset samalla lailla tilanteittain eriytyneitä siinäkin? Vai restrukturoituuko kieli yksilön kehityksen mukana niin, että kieliopilliset merkitykset muuttuvat ainakin jossakin määrin abstraktimmiksi?

Väitöskirja jakautuu kahteen osaan, joilla kummallakin on oma otsikkonsa. Osa I on nimeltään *Puhekuviot, tilanteen ja rakenteen liitto* (s. 1–153), osa II *Konjunktiviin uudet vaatteet* (s. 154–236). Alkuosa käsittelee konditionaalien käyttöä lasten, jälkiosa aikuisten kielessä. Systemaattisia vertailuja näiden kielimuotojen kesken Kauppinen ei esitä, mutta yrittää teoksensa jälkiosassa kuitenkin valaista »aikuiskielen» eräitä keskeisiä konditionaalien käyttötapoja puhekuvioiden valossa. Jälkiosan

empiirinen aineisto on epäsystemaattisempaa kuin alkuosan, mutta se antaa nähdäkseni kyllä riittävän kuvan suomen konditionaalien käytöstä. Lähtöoletus on, että myös aikuisten kielessä konditionaalimuodot hakeutuvat puhekuvioiden ja että lapsen puhekuviot säilyvät jossain muodossa aikuisikään.

Jo E. N. Setälä (1887) tulkitsee kontekstittoman konditionaalilauseen *Minä söisin* lähinnä haluamista ilmaisevaksi: 'Ich will essen' (urspr. 'Ich wollte essen'). 'Haluamisen' merkitys perustuu siinä pelkkään konditionaaliin, ei mihinkään leksikaaliseen ainekseen. Kauppisen luonnehdinnan mukaan esimerkkilause ilmaisee intentionaalista toimintaa ja edustaa puhekuviota. Tällaisen konditionaalien saksannoksessa, ruotsinnoksessa ja jopa vironnoksessa tarvitaan 'haluamisen' ilmaisuun leksikaalista vahvistusta, kuten ilmenee sivulla 171 esitetystä vertailusta, jossa materiaalina ovat Huovisen Havukka-ahon ajattelijan erikieliset käännökset:

Minä tuota teiltä kysyisin varsin ilman vain, että onko siinä perrää, kun ne puhuvat ihmiset että – –.

Ich möchte bloss mal fragen, ob da was Wahres dran ist.

Ma tahaks teie käest ainult päris niisama küsida, et kas – –.

Jag sku bara justsom villa fråga, om det har – –.

Intention — halun, aikomuksen ym. — merkitys on kirjoittajan mukaan erityisen luonteva 1. persoonan konditionaalimuodoissa, mutta myös monet 3. persoonan tapaukset ilmaisevat intentiota (*Sammaan hinkaloon ne aina panis maata* [lehmät], s. 173). Monesti haluttua tekemistä ilmaisevan konditionaalilauseen jatkoksi tulee adversatiivinen lause osoittamaan, miksi tekeminen sitten ei toteudukaan: »*No min antasin sullet talonkin*», *sano isä sittem*,

»*mutta mitäs sinä sillä teek kun et sinä tyätä tees*» (s. 169, esimerkki Kannistolta 1901). Tästä ja muista vastaavista esimerkeistä »nousee esiin puhekuvio, sillä esimerkeillä on tunnistettava hahmo ja sama funktio: ihmisen tarve selittää, miksi halu ei toteudu tai ole toteutunut» (s. 175).

Intentionaalisuuden pohjalta kirjoittaja etsii myös selitystä siihen, miten konditionaali on saanut nykyisen syntaktisen käyttönsä. Jaakko Hintikkaan ja Lea Laitiseen viitaten hän toteaa, että intention merkitykset vihjaavat sellaiseen vaihtoehtoisuuteen, jossa tulee tarve asettaa intention toteutumiselle ehtoja ja rajoituksia; näitä rajoituksia voidaan sitten ilmaista erilaisin syntaktisin, tekstuaalisin, pragmaattisin ym. keinoin. *Mutta*-lauseella ilmaistavasta adversatiivirajoituksesta oli jo edellä puhe. Sille näyttäisi löytyvän motivaatio jo konditionaalimorfeemin temporaalisista merkityksistä käsin, kuten väitöstilaisuudessa käydystä keskustelusta ilmeni. Konditionaalien motivaatio *jos–niin*-virkkeissä ei selity yhtä yksinkertaisesti, ja Kauppinen osoittaa, miten lukuisin eri tavoin — myös eri keskustelijoiden vuorovaikutuksena — voidaan ilmaista merkitys, jota *jos–niin*-rakenteissa ilmaisee *jos*-alkuinen protasis.

Sellaiset sivuilla 188–189 käsitellyt (*jos*-partikkelittomat) hämäläistapaukset kuin *Joutus Paavola siitä kulkeen, nii oitis sanos että* »*joko tyä ol loppunu?*» voivat ensi katsomalta kyllä näyttää relevanteilta *jos–niin*-rakenteiden kehityksen kannalta. Kirjoittajan mukaan tällaisten virkkeiden protasislauseet ilmaisevat lähinnä toivomusta, joten tapaukset voisivat viitata siihen, että *jos–niin*-konstruktioissakin protasis olisi alkujaan intentionaalinen. Kauppinen ei kuitenkaan ota selvää kantaa näiden optatiivisiksi luonnehtimiensa tapausten ja *jos–niin*-rakenteen historiallisiin suhteisiin, vaan tulkitsee optatiivilauseet apodosiksessa ilmaistun ennusteen tilan-

rakentajiksi: kun puhuja on esittänyt toivomuksen, hän voi siirtyä pohtimaan sen toteutumisen seurauksia (s. 189). Tämänäyttöpiset rakenteet olisivat kuitenkin ansainneet tarkempaa tutkimusta. Se olisi voinut paljastaa ne vaikkapa lainaksi ruotsista, missä *jos–niin*-rakenteen vastineet voivat olla ilman *om*-konjunktiota.

Optatiivirakenteiden yhteydessä tulee ilmi teoksen jälkiosan dialektologisen aineiston vähyys ja fragmentaarisuus. Saman kritiikin voi esittää aineistosta, jonka varassa on käsitelty sivujen 206–207 virkkeitä, joissa *jos*-alkuinen protasis on indikaatiivin imperfektissä ja apodosis konditionaalin perfektissä (*Jos se kuunteli* [’olisi kuunnellut’] *minua, olis päästy venheshen*). Kirjoittajan puolustukseksi on kuitenkin sanottava, että heikon materiaalipohjan varassa liikkuaan hän ei pyrikään pitkälle menviin päätelmiin vaan rajoittuu mieluummin vain avaamaan tulkintamahdollisuuksia.

Bybeen, Perkinsin ja Pagliucan (1994) esittämän modaaliteettien yleisen kieliopillistumiskaavion yhteydessä (s. 163–) kirjoittaja käsittelee modaaliteetti- ja futuuriogrammien kieliopillistumista eri kielissä tavalla, joka jättää ainakin allekirjoittaneen ymmälle. Suomen konditionaalien ja eri kielten futuuri-ilmausten merkityksissä on kylä Kauppisen mainitsemaa yhtenevyyttä: monien kielten futuurikategorioissa kuvastuvat intention ja prediktion merkitykset eli samat, jotka Kauppinen löytää suomen konditionaalistakin. Mutta noudattavatko konditionaali ja eri kielten futuurit kirjoittajan mielestä samoja kieliopillistumisreittejä, kuten tekstin voisi uumoilla ehdottelevan, ei tule perustelluksi. Olennainen ero on jo se, että tekijäkeskeisistä verbeistä kehittyneiden futuurien kieliopillistumisessa episteemisyys seuraa futuuri- eli prediktiomerkitä (ks. Bybee, Pagliuca ja Perkins 1991: 29; vrt. Bybee, Perkins ja Pagliuca 1994: 256), mutta suomen konditionaalis-

sa episteemisyys tietysti edeltää niitä. Kiellissä on tosin esimerkkejä siitäkin, että futuureja kehittyä episteemisistä kategorioista (Lyons 1977: 817), mutta niitä Kauppinen ei mainitse.

Anneli Kauppisen väitöskirjasta jää siis kyllä keskustelun juurta. Mutta tämän teoksen yhteydessä se on syytä tulkita hyvän kirjan ominaisuudeksi. Puutteet ovat pieniä verrattuina teoksen suuriin ansioihin. Käsisämme on yksityiskohtainen kuvaus suomen konditionaalista niin puhumaan opettelevan lapsen kuin kielensä täysin hallitsevan aikuisenkin kielessä. Erityisesti on aihetta korostaa teoksen painoarvoa tuoreiden teoreettisten näkökulmien tarjoajana merkityksen, kielenkäytön ja kieliopin suhteisiin. Kirjasta paljastuu itsenäinen ja huijapäinenkin tutkija, jonka tulokset sopivat kyllä hyvin nykyaikaisiin lingvistisiin ajattelutapoihin mutta jotka ilmiselvästi perustuvat ennen muuta omaan, rohkeaan oivalukseen. Teos hämmentää ja kirvoittaa ajatuksia harvoin koetulla tavalla. ■

TAPANI LEHTINEN
Suomen kielen laitos,
PL 3 (Fabianinkatu 33),
00014 Helsingin yliopisto
Sähköposti: tapani.lehtinen@helsinki.fi

LÄHTEET

- BYBEE, JOAN – PAGLIUCA, WILLIAM – PERKINS, REVERE 1991: Back to the future. – Elizabeth Closs Traugott & Berndt Heine (toim.), *Approaches to grammaticalization II*. John Benjamins, Amsterdam.
- BYBEE, JOAN – PERKINS, REVERE – PAGLIUCA, WILLIAM 1994: The evolution of

- grammar. Tense, aspect, and modality in the languages of the world. University of Chicago Press, Chicago.
- FILLMORE, CHARLES – KAY, PAUL 1995: Construction grammar. CSLI Publications, Stanford.
- KANNISTO, ARTTURI 1901: Lauseopillisia havaintoja läntisen Etelä-Hämeen kielimurteesta. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.
- LYONS, JOHN 1977: Semantics 2. Cambridge University Press, Cambridge.
- SETÄLÄ, E. N. 1886 [1887]: Zur Geschichte der Tempus- und Modusstambildung in den finnisch-ugrischen Sprachen. Suomalais-ugrilaisen Seuran Aikakauskirja II. Helsinki.

POHDISKELUN POTENTIAALI

Hannele Forsberg *Suomen murteiden potentiaali. Muoto ja merkitys.* Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 720. SKS, Helsinki 1998. 434 s. ISBN 951-746-084-8.

Suomen kielen modaalisisista ilmauksista on kirjoitettu aika paljon tutkimusta, muun muassa kymmenkunta väitöskirjaa. Moduksia on silti tutkittu vain vähän, ainakin jos asiaa tarkastelee puhutun kielen kannalta. Heikki Leskisen tutkimus imperatiivin morfologisesta variaatiosta itämerensuomessa ilmestyi yli neljännesvuosita sitten. Konditionaalista ja potentiaalista ei monografiaa ole ollut lainkaan käytävissä. Viime syksynä tilanne korjautui ratkaisevasti Anneli Kauppisen ja Hannele Forsbergin odotettujen väitöskirjojen ansiosta.

Tuntemattomin moduksemme lienee ollut juuri potentiaali. Hannele Forsberg onkin koontanut kirjansa aluksi hyödyllisen kuvauksen siitä, mitä tutkijat ovat tähän mennessä saaneet selville suomen murteiden, kirjakielen ja sukukielten potentiaalista. Samalla paljastuu aika dramaattisesti sekin, miten huolettomasti toistelemme löyhää, jopa virheellistä perimätietoa tutkimattomista kielen ilmiöistä. Forsberg osoittaa, ettei suomen potentiaali ole vain kirjakiellessä elävä, häviämäisillään oleva modus,

kuten on oletettu — ei ainakaan, jos tilannetta tarkastellaan itäsuomalaisesta näkökulmasta. Jo hänen lisensiaatintyöstään (1993) kävi ilmi, että potentiaali on tälläkin hetkellä olennainen osa itäsuomalaista puhekulttuuria, johon kuuluu runsas episteemisten ilmausten käyttö. Myös lännessä potentiaalia toki käytetään, harvinaisempaan ja kapea-alaisempaan episteemi-ilmauksena. Väitöskirjan mukaan se oli aiemmin koko maassa monipuolinen, produktiivinen, funktioiltaan ei-episteeminen modus, jolla oli paikkansa etenkin kysymys- ja ehtorakenteissa.

Hannele Forsbergin väitöskirja täyttää suomalaisessa modustutkimuksessa ilmi-selvän aukon ja jatkaa myös monin tavoin murteentutkimuksemme kunniakasta perinnettä. Samalla se osallistuu lingvistiseen keskusteluun modaalisuudesta ja modaalii-ilmausten kehityksestä kieliopillistumisteorioiden valossa. Yhdistelmä on rankka ja vaativa, mikäli sen tulkitsee vaativan paitsi ajantasaista teoreettista asiantuntemusta — tässä tapauksessa tietoa yhtä hyvin modaalisemantiikan ja pragmatiikan kuin